

Yayın Adı Cumhuriyet Kitap
Referans No 20751777
Renk Renkli

Yayın Tarihi 31.01.2013
Etki Tarafsız
STxCM 240,00

Küpür Sayfa 1
Tiraj 50674
Sayfa 14

Özkan Mert'ten seçme şiirler kitabı: Allah ve Tango

Bir yeryüzü şairi

Şair Özkan Mert'in, 2012'de **Boyut** Yayıncılık'tan yayımlanan, 50. sanat yılında seçme şiirlerini topladığı **Allah ve Tango** isimli şiir kitabı, 1961-2011 yılları arasında yazdığı şiirlerden seçilerek iki dilli (Türkçe-İngilizce) olarak yayımlandı. Bu yıllar arasında çeşitli kitaplarda okurla buluşan tam yetmiş iki şiirin İngilizce çevirilerini çevirmen Ender Gürol yaptı. 424 sayfa olan kitabın sonunda, şairin ve çevirmenin özyaşamöyküleri ve şair hakkındaki edebiyatın ustalarının dile getirdiği düşünceler, onunla ilgili yapılan çalışmaların bir kısmı, kendi yayınladığı kitaplar ve aldığı ödüller yer almakta.

Medine SIVRI

Tam kırk yıldır, önce zorunlu sonrasında gönüllü bir sürgün olan şair Özkan Mert'in şiirlerinin büyük bir kısmı İsveççe, İngilizce, Fransızca, Almanca, Danca, Kürtçe ve Rusça olmak üzere tam yedi dile çevrildi. Kitabın arka kapakta da yazdığı gibi; "Cumhuriyet dönemi Türk şiirinde kilometre taşı olmuş bir şair, 40 yıllık dünya ve İsveç serüveninden sonra döndüğü ülkesinde, şiirleriyle, dünyayı Türkiye'ye, Türkiye'yi dünyaya taşımaya devam ediyor. Dünyanın dört bir köşesinden süzülüp çarpıcı renkler, kokular ve tatlarla kanat taktığı sözcükler, okuru büyüleri ve çalkantılı bir serüvene çıkarıyor. Bu yolculuk şiirlerin İngilizce çevirileriyle birlikte sunuluyor". Bunun nedeni de uluslararası platformda İngilizcenin artık bir dünya dili olması ve bizim zengin ve sıkı şiir geleneğimizin de artık dünya edebiyatına kazandırılması ve duyurulması ihtiyacıdır. Çünkü başka dillere aktarılmayan eserler ülke edebiyatlarının kendi sınırları içinde kalır.

Bu iki dilli kitabın şairi Özkan Mert için Boğaziçi Üniversitesi, Çeviribilim Bölümü, Çeviri Kulübünün, Bölüm Başkanı Yardımcısı ve Çeviri Kulübü

Koordinatörü Yrd. Doç. Dr. Oğuz Baykara'nın sorumluluğunda 30 Kasım 2012'de düzenlediği "Sürgünde Bir Şair Özkan Mert" konulu bir şiir ve çeviri çalıştayı gerçekleştirildi. **Allah ve Tango**'nun çevirmeni ve bu bölümün kurucularından biri olan Ender Gürol da konuşmacılardan biriydi ve söz konusu kitaptan Türkçe ve İngilizce şiirler okundu, karşılıklı sorular soruldu ve tartışıldı.

Şair Özkan Mert, yaklaşık ömrünün üçte ikisini ülkesinden uzakta, farklı zamanlarda, farklı coğrafyalarda yaşayarak geçirdi. Örneğine bir tek Nâzım Hikmet'te rastladığımız bunca dünya vatandaşlığı, tıpkı onun gibi bir sürgünle başladı. Bu süreç onun şiirine çok olumlu ve önemli özellikler kazandırdı. Farklı kültürleri ve dilleri tanıyan şair kendine yepyeni bir söylem biçimi yarattı. Anlam katmanlarını gittikçe zenginleştirdi. Farklı dillerin söylem biçimlerini ve güzelliklerini öğrenen şair, bunu kendi dilinde de uygulama çalıştı ve bunun denemelerini yaparak özgün bir şiir ortaya koymaya çalıştı. Paul Valéry'nin dediği gibi "aslanı aslan yapan sindirdiği koyun etidir". Özkan Mert'in bunca söylem zenginliğinin altında yatan şey de bu zengin kültürel deneyim ve şiire dair temel ve sağlam bilgi birikimidir.

Ülkeler ve kentler insanların kimliği gibidir. Onların yaşam biçimi ve kişilikleri hakkında ipuçları verir. İnsan içine doğduğu toplumdaki ayırtı düşünülemez. Onunla biçimlenir ve orada yaşamını sürdürür. Aralarında güçlü ve gizli bir bağ vardır. Aşın duyarlılık noktasından hareketle, şüphesiz içinde doğduğu mekânlarla bu bağ en güçlü kuranlar da şairlerdir. Seçkin çağdaş şairlerimizden Özkan Mert şiirlerinde şair-mekân ilişkisini oldukça yoğun işlemiş, zorunlu ve gönüllü sürgün yaşamının ona dayattığı mekânları ve sorunları kendine has bir şiirsel evren dili yaratarak anlatmıştır çünkü o bir yeryüzü şairidir. Yaşamındaki zorunlu ve gönüllü sürgünlük onda evrensel bir dil uzağı yaratmıştır.

YERYÜZÜ ŞAIRİ

Özkan Mert ülkelerin ve kentlerin insan eliyle nasıl kirletildiği ve kendinden başka bir şey olmaya nasıl zorlandığı noktasında oldukça duyarlıdır ve şiirlerinde de yoğun olarak buna değinir. Şair bir taraftan yazınsal metinler üretirken bir taraftan da onun felsefesini yaratmaya çalışmıştır. İşte tam bu noktada, "dilimin sınırları dünyanın sınırlarıdır" diyen ve bütün felsefe problemlerini bir dil problemine indirgeyen, düşüncesinin merkezinde, dilin kapsa-

mini ve sınırlarını belirleyen Ludwig Wittgenstein'in düşüncesini adeta şiirlerinde somutlaştırmıştır. Çünkü dil, içinde doğduğumuz dünyada edinilir, şekillenir ve yetkinleşir. Özkan Mert söz konusu şiirlerinde, duyan yüreği, düşünen beyni ile dünyanın sınırlarını nasıl bir dille belirlemiş, onda hangi mekânlar, hangi şehirler, hangi ortamlar nasıl izler bırakmış, şair neden onlar üzerine bir şeyler yazma gereği duymuş ya da buralardan hareketle nelerle uzanmak istemiş, neyi dile getirmek istemiş bunu açıkça görmek mümkündür.

Özkan Mert kendinin de ifade ettiği gibi dünyalıdır, yeryüzü şairidir ve aralarında söyleşenler diye kentlerden, hatta ülkelerden bir senfoni orkestrası kurar. Onun bir yeryüzü şairi olduğunu ve kentler, ülkeler arasında bir görevdeşlik yaratmaya çalıştığını, kıtalar ve kültürlerarası bir köprü kurmayı amaçladığını kitaplarına verdiği isimlerden de anlarız. Ersan Erçelik'in **A'dan Z'ye Özkan Mert** adlı kitabında belirttiği gibi şair başka ülkelerde, "1970'li yılların başında kendisiyle birlikte sürgüne gönderilen 'dil'in yeni olanaklarını araştırdı. Yeni 'dilsel ülkesinde' başından beri sürdürdüğü yaşamla kucaklaşan militan çizgisini evrensel boyutlara taşıdı. Çin'den Afrika'ya, Akdeniz'den Baltık'a uzanan bir şiir coğrafyasında, zengin, çalkantılı ve renkli imgelerle dolu, yarına açık bir "nehir şiiri" in temsilcisi oldu. İskandinavya'dan Uzak Doğu'ya, Çin'den Afrika ve Güney Amerika'ya kadar pek çok ülkeyi gezdi gördü, kültür ve yaşamlarını inceledi."¹ Bu durum şairimizin tam anlamıyla bir kültürlerarasılıktan beslendiğinin kanıtıdır ve bu durum onun şiirini çok geliştirmiştir.

YENİ KEŞİFLER

"Sürgünlük onun için yeryüzüne bir fırlatış olmuştur da, şiir ile yeni bir dilsel evrene geçiş, bu noktada kendi dilini yeni baştan keşfedişi ve kuruşu, onun çocukluğundan bu yana "dünyaya satışma" olgusunu perçinlemiştir. Artık dünya ile sınırları kalmamıştır. Her anlamıyla dünyadan habersiz alıp iletir bir haber kanalı gibi, duyuları dünyaya açıktır ve bunları şiire taşıran bir o kadar özenli ve dikkatlidir. Her yandan her yöne araştırmaları, dilsel bir uzaya taşıyıp, orda sözcüklerle yeni keşifler, yeni dil olanaklarını araştırarak, kendi dilini yeni baştan inşa etmeye girişmiştir. Dünyayı "evimiz" olarak gören şair Çin'e de gitmiştir."² **Bir Dünyalının Notları** adlı şiirinde bunu anlatır: "Adres defterimi Pekin'e taşıdım/Bir karpuzcunun çocukları/uyuyor üzerinde. Gece/siyah bir kadife gibi/sallanıyor kirpiklerinde/Ben hep uzaktayım zaten/Napoli ile Rio arasında/bir sokakta/Taşların binlerce yıldır/anlattıklarını dinliyorum/Eskiden denizdibi olan/bir elma bahçesiydi ilk arkadaşım/Ve küçükük bir dünyalıydım/kuşların sıcak kanatları/ altında gezinen(...)Ben hep uzaktayım zaten/Pekin ile İzmir arasında/bir meyhanede/Çinli kızlarla kıştırmıyorum/dünyayla flört ediyorum/Bu yüzden fotoğrafım/tüm nehirlere asılı/Ar a n t y o r u m/Biliyorum izimi sürdürüyorlar/ele geçecekler elbet beni bir gün(...)Pekimli bir kar-

Yayın Adı Cumhuriyet Kitap
Referans No 20751777
Renk Renkli

Yayın Tarihi 31.01.2013
Etki Tarafsız
STxCM 247,00

Küpür Sayfa 2
Tiraj 50674
Sayfa 15

→ *puzcuya/Napolili bir şaire/Bodrum'daki küçük bir koyu anlatıyorum*(...)”³ Şairin nerede olduğu, hangi mekânda bulunduğu önemli değildir, çünkü gönül bağıni hiçbir zaman koparmadığı ülkesini nerede olursa olsun ilhiklerine kadar yaşamayı bilir ve onu dünya ile kucaklaştırır. *Bir İrmakla Düello Ediyorum*” adlı şiirinde şair, kendi kültürü ile diğer kültürler arasında karşılaştırmalar yapar ve kültürleri buluşturur: “Uzak Asya’da/bir Çin butiğindeyim/tütsülenmiş deniz yılanı, midye/içi doldurulmuş kartal ölüleri, cüce ağaçlar/ve çek/çek arabası satıyor yaşlı bir Çinli tezgâhta/Yemyeşil bir Buddha heykeli Tarihi güzeliyor/anahtar deliğinden gizlice/.../Sesi kosmos’un derinliklerinden gelen Çinli:- Bayım! diyor, işte kralçelerimiz/Fransız, İngiliz, Japon, Arap.../Bir sürahi kadar ince boyunları/Giyotini kesildi/Hangisini yersiniz? (...)/Çinliler yakınları Alınca/Beyaz giyiniyorlar: Çin’de/Acının rengi beyaz”⁴

KISA BİR DÜNYA TURU

Dünyanın farklı kültürlerini tanıma fırsatı yakalayan şair kendi kültüründe ki birtakım algıların başka kültürlerde nasıl değiştiğini gözlemler. Bu farklılıkların aslında birer zenginlik olduğuna ve insanların çoğalttığına vurgu yapan şair, farklılıkları öğrenerek ötekileştirmenin yok edilebileceğini de dikkat çekmek ister. Türkiye’nin çeşitli kentlerinde, özellikle İstanbul’da başlayan yeryüzü yolculuğu onu o kadar farklı limanlara götürür ki şairle birlikte şiirlerde kısa bir dünya turu yapmak mümkündür. Uğradığı bazı durakları şöyle sıralayabiliriz: Türkiye’de en sık uğradığı yerler arasında; İstanbul Bebek, Boğaz, Galata’da bir balıkçı meyhanesi, Van, İzmir Konak (şiirlerinde en sık uğradığı şehirler başında gelir), Erzurum Palandöken, Akdeniz (Türkiye’de en çok bu bölgeyi ziyaret eder), Karadeniz, Trabzon, Gelibolu, Çamlık, Malgaçe, Oyuç, Karlı, Cevizli Dağları, Aydın, Büyük Menderes, Küçük Menderes, Gediz, Güzelhisar Çarşısı, Kulu, Ege Denizi, Marmaris, Bodrum gelur. Dünya turunda uğradığı duraklar: Çin, Prag, Paris (Seine Nehri), Asya, Avrupa, Doğu Avrupa, Amerika, Chicago, Hollywood, Kara Afrika, Güney Afrika, İtalya, Roma, Venedik, Horasan, Vietnam, Ortadoğu, Latin Amerika, Ümit Burnu, İspanya, Valensiya, Hindistan, İsveç, Norveç, Finlandiya, Baltık, Baltık Denizi (Baltık’dan sık sık Baltık Ana diye söz eder ve Stockholm ile birlikte en çok bahsettiği yerdir), Stockholm, Sicilya, İskandinav Ülkelere, Kuzey Buz Denizi, Avustralya, Brezilya, Rio de Janeiro, Şili, Almanya, Hamburg, Köln, Yunanistan, Gine, Mozambik, Portekiz, Nikaragua, Büyük Okyanus, Atlantik, El Salvador, Polonya, İzlanda, Adriyatik Denizi, Arjantin, Buenos Aires, Tayland, Mısır, Küba, İsrail, Filistin, Süveyş vb.

Acaba bunca gittiği yere niçin gitti ve bunca kültürü tanıtmaktaki amacı neydi? Hangi nedenler onu bu durumun içine itti? Bunu şairin kendi ağzından dinlemek yerinde olur: “Dünyayı anlamak istiyorum. Bu satışta bende bir ‘dünyalı olma’ felsefesini doğurdu. Benim için şiirin konusu diye bir şey yok.

Bütün hayatımız, bütün dünya şiirin malzemesidir. Yarına açık bir şiirin peşinde oldum her zaman. Gelişen dünyayla birlikte gelişen bir şiirin peşinde koştum. Şiir bir nehir gibi akmalı ben- ce; birçok yerden geçerek bir yerlere gitmeli. Aslında şairin ulaşacağı bir yer yoktur, sadece geçtiği yerler vardır. Şiirimi okuyan bir insanın dünyaya ortak olmasını, dünyayı daha iyi kavramasını istiyorum. (...)Dünyayı kucaklama kaygısı hep vardı ama o zamanlar belki yalnız Türkiye ile sınırlıydı. Şimdi çok daha geniş bir insan coğrafyasının içerisindeyim. Daha önce sürekli olarak dünya ile bir diğışme, bir karşı karşıya gelme ağır basıyordu şiirlerimde. Artık dünyayı evim gibi görüyorum. Kendimi de ‘dünyalı’ olarak tanımlıyorum. Her yer evim: Dünya bizim evimiz. Türkiye arka bahçesi, İsveç yandaki avlusu, Çin biraz daha ilerde bir sokak. Kendimi daha evrensel boyutta görüyorum artık. Kafamın içindeki sınırlar kalktı.”⁵

Paul Eluard’ın da dediği gibi şairin en temel işi, önce kendini, sonra da dünyayı değiştirmek ve dönüştürmektir. Bir yerde bir olumsuzluk varsa onu doğal akış içerisinde mutlaka olumluya çevirme çabasıdır. Bunun için en önemli silahı şiiridir. “Avustralyalı karaderililer gibi diriltmek istiyorum Dünya’yı/şarkı söyleyerek” derken Mert buna işaret eder. Bir söz sihirbazı, Çin simyageri olan Özkan Mert bunu şiirinde de kültürlerarası buluşturmaya çalışır. Kendindeki olumlu değişiklikleri şiirine aktarır ve bizi öteki ile sürekli yan yana getirerek aynı potada eritmeye çalışır: “Şair, dünya gezgini olarak Mısır’dan, İzmir-Karaburun’dan, Küba’dan taşıdığı görüntüleri tek şiirde kaynaştırır. Aşkım, tutkunum, kentlere ve yolculuklara uzanan yanları vardır. Çin’den Afrika’ya, Akdeniz’den Baltık’a uzanan bir coğrafyada insanı, hayatı ve aşkı kucaklar. Ona göre, şiir her yerdedir ve “herkes bir tanıdık arar dünyada”. Şairin bütün şiirleri birbirlerinin devamı niteliğinde akıp dururlar. Kocaman, coşkulu ve rengârenk bir nehir gibi.”⁶

Bütün olumsuzluklara rağmen şair

benim adım barış diye çıkar ortaya; “Benim adım barış/Ben Asya’dan geliyorum./Afrika’dan Avrupa’dan/Avustralya’dan, Amerika’dan... Benim adım barış./Binlerce yıllık savaşlardan./Oğulsuz kalmış anaların gözyaşlarından./Atom bombalarının küle çevirdiği/Çocuklardan geliyorum. Benim adım Barış/Uzaydan geliyorum. Benim adım barış. Dünyayı bir/ ‘Halklar ve dostluklar denizi’/yapmaya geliyorum.”⁷

DÜNYALI KARDEŞLER

“Yeryüzünün tüm kentlerini omzuna asıp yollara düşen eskici”⁸ şair, yaşamın içinde varlığını anlamlandırmaya çalışır. Tek başına çoğuldur, çoğulun içinde de tekildir. Dünyalı kardeşleriyle başarıya ulaşma tutunmayı ve yarınlara olan umudunu beslemeyi; “Günler vardı./Şili’li işçiler, Asyalı delikanlılar./paylaştık sabahın ilk aydınlığını./ilk konyak şişesini./Sırtımızda yılların sürgünlüğü/bir sevgiliyi düşünür gibi/düştüğümüz ilkemizi./İster Akdeniz’de olalım./İster Baltık’ta/bir gün ülkemize döneceğiz dostlar./Kimse alamayacak elimizden/yarına olan inancı./Yaşam haklı çıkaracak bizi. Baltık’ta yüzen dev Alman gemilerinde./Avrupa’nın bir numaralı kamyon alıcıları: Türkler!/Ve yeryüzünün en hızlı karşılaştırmacıları:Çinliler!/Bir panter sessizliğiyle dolaşıyorlar kabinlerde/Trabzonlu bir delikanlı./elinde şarap şişesi./çay bahçelerini anlatıyor bana Karadeniz’in./Yıllarca Türkçe konuşmamış./Fırından yeni çekilen./bir ekmeğin sıcaklığıyla dökülüyor/sözcükler ağzımızdan./Ağabey, diyor./Bilmezdim Türkçe kelimele- rin/emilen bir kız dudagından da/sıcak olduğunu.”⁹

Devrimci mücadelenin mahkûm edilmesiyle 1970’li yıllarda başlayan zorunlu sürgünlük süreci şair Özkan Mert’i olgunlaştırır. Yazımsal yaşamında uzun bir nadas döneminden geçtikten sonra, bu yeni kültürü tanıyan ve kendini buna uyarlayan şair, yepyeni bir dille ve yepyeni bir yüzle tekrar çıkar karşımıza. Zamanın ve yerin sürekli seyir halinde olduğu Özkan Mert şiirinde gelişimi

ve doğal akışı çıplak gözle izlemek mümkündür. Öylesine güçlü bir ironik dili vardır ki diyalektik ve estetik bir şiir mimarisinde sürekli yenilenen bu dil, varıl ve devinen güçlü bir iç sesin de habercisidir. Şair hüküm giymiştir hayata ve dünyaya. Ona göre “şiirle dolu olmak, aşkla dolu olmaktır”¹. “Yeryüzüne tutuklanmıştır”¹. “Kelimelerin sihirbazı olmak istediğini”¹ bağırarak şair hayatını da bir “ihtilal e” benzetir ve “Hayatım benim/rüzgârlar, kadınlar ve ihtilallerle/boğuşarak öptürek/geçmekte”¹ der.

Ama son çare olarak yine “Barıştırmışanlığı hayatın”¹ diyerek hayatın nereden beslenmesi gerektiğine de vurgu yapar. “Ağlama Benim İçin Türkiyem” şiirinde “Ağlama benim için Türkiyem/Ağlamayın yıldızlarım, göğüm/soğuk gecelerim, çıplak sokaklarım... Ben geleceğim sizlere/uzak denizlerden, uzak kentlerden.../Yüreğim batık bir gemi gibi/sarsılma da geleceğim”¹ diyen şairimiz, bu hüznü ve acılı ülkenin oğlu, hapislerin, sürgünlerin çiçeği, yeni ismi ile artık ülkesinde. Hoş geldin Özgür Özkan Mert. ■

¹ Ersan ERÇELİK, A’dan Z’ye Özkan Mert Şiiri, Artshop Yayıncılık, Kasım 2009, İstanbul, s.5.

² A.g.y., s.39.

³ Özkan MERT, Allah ve Tango/God and Tango, Boyut Yayın Grubu, Bir Dünyanın Notları (1), 2012, İstanbul, s.224.

⁴ A.g.y., s.258.

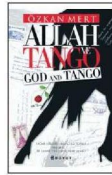
⁵ Ersan ERÇELİK, A’dan Z’ye Özkan Mert Şiiri, Artshop Yayıncılık, Kasım 2009, İstanbul, s.46.

⁶ A.g.y., s.92.

⁷ Özkan MERT, Allah ve Tango/God and Tango, Boyut Yayın Grubu, Bir Dünyanın Notları (1), 2012, İstanbul, s.82.

⁸ Özkan MERT, Yeryüzü Şarkıları Tüm Şiirleri 60-08, Boyut Yayın Grubu, Evet! Yarına İnaniyorum, Nisan 2008, İstanbul, s.130.

⁹ A.g.y., s.132, A.g.y., s.152, A.g.y., s.154, A.g.y., s.158, A.g.y., s.166, A.g.y., s.211, A.g.y., s.205.

Özkan Mert kendinin de ifade ettiği gibi dünyalıdır, yeryüzü şairidir ve aralarında söyleşinler diye kentlerden, hatta ülkelerden bir senfoni orkestrası kurar. Onun bir yeryüzü şairi olduğunu ve kentler, ülkeler arasında bir görevdeslik yaratmaya çalıştığını, kıtalar ve kültürlerarası bir köprü kurmayı amaçladığını kitaplarına verdiği isimlerden de anlarız.

